

Sygn. akt I PK 419/03

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 kwietnia 2004 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Andrzej Kijowski (przewodniczący)

SSN Beata Gudowska (sprawozdawca)

SSN Herbert Szurgacz

Protokolant Anna Gryźniewska

w sprawie z powództwa S. K.

przeciwko Spółdzielni Pracy "P." w B.

o przywrócenie do pracy i wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 15 kwietnia 2004 r.,

kasacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w L.

z dnia 6 maja 2003 r.,

oddala kasację.

Uzasadnienie

Pismem z dnia 20 listopada 2001 r. Zarząd Spółdzielni Pracy "P." w B. wypowiedział S. K. spółdzielczą umowę o pracę z dniem 30 listopada 2001 r. za trzymiesięcznym okresem wypowiedzenia. Jednocześnie, zgodnie z przepisem art.

36 §1 k.p. w związku z art. 199 Prawa Spółdzielczego, okres trzymiesięcznego wypowiedzenia skrócił do jednego miesiąca, tak że rozwiązanie spółdzielczej umowy o pracę nastąpiło w dniu 31 grudnia 2001 r. Jako przyczynę wypowiedzenia spółdzielczej umowy o pracę wskazał konieczność zmniejszenia zatrudnienia podyktowaną względami gospodarczymi, powołując się na podjętą w związku z tym uchwałę rady nadzorczej Spółdzielni.

S. K. odwołał się od wypowiedzenia, żądając w pozwie z dnia 4 grudnia 2001 r. przywrócenia do pracy i zasądzenia wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy.

Sąd Rejonowy – Sąd Pracy w B. ustalił, że S. K. został zatrudniony w Spółdzielni Pracy "P." w B. (poprzednio: Spółdzielni Pracy "K.") od dnia 5 września 1983 r. na podstawie spółdzielczej umowy o pracę. Początkowo zatrudniony był w dziale produkcji, a ostatnio wykonywał pracę w portierni i na parkingu jako pracownik administracyjno-gospodarczy. W dniu 30 października 2001 r. funkcjonariusze Komendy Miejskiej Policji w B. w związku z podejrzeniem, że na parkingu odbywa się handel, dokonali przeszukania w szafkach portierów i znaleźli między innymi w szafce S. K. papierosy bez znaków akcyzy. W dniu 13 listopada 2001 r. zarząd Spółdzielni - wskazując na wyniki przeszukania - skierował do rady nadzorczej wnioski o wykluczenie portierów, w tym powoda, ze Spółdzielni.

W dniu 8 listopada 2001 r., ze względu na trudną sytuację finansową i ekonomiczną Spółdzielni, zarząd zwrócił się do rady nadzorczej z wnioskiem o wyrażenie zgody na ograniczenie zatrudnienia o 6 członków i w dniu 19 listopada 2001 r. rada nadzorcza podjęła uchwałę o takim zmniejszeniu zatrudnienia w Spółdzielni o 6 członków, podyktowanego gospodarczą koniecznością. Tego samego dnia rada miała rozpoznać wnioski zarządu o wykluczenie ze Spółdzielni powoda i innych portierów, jednak członkowie rady zdecydowali się odłożyć głosowanie nad tymi wnioskami, sugerując zarządowi - w związku z podjęciem uchwały o zmniejszeniu zatrudnienia - rozwiązanie z nimi umów o pracę z przyczyn ekonomicznych, uważając jednocześnie, że "kara wykluczenia jest zbyt duża". To stanowisko rady było uwzględnieniem prośby powoda, by nie karać go wykluczeniem ze Spółdzielni, równoznacznym ze zwolnieniem dyscyplinarnym, lecz umożliwić odejście ze Spółdzielni w inny sposób. Planowane przez zarząd

ograniczenie zatrudnienia dotyczyć miało pracowników działu produkcji, jednak zdecydowano się wypowiedzieć w pierwszej kolejności umowy wszystkim trzem pracownikom portierni, objętym postępowaniem karno-skarbowym. Na miejsce pracowników portierni, którzy otrzymali wypowiedzenia, przesunięto pracowników produkcyjnych, wpośród nich także pracowników wytypowanych przez kierownika działu produkcji do rozwiązania umów w związku z realizowanym zmniejszeniem zatrudnienia.

Wyrokiem z 29 sierpnia 2002 r. Sąd Rejonowy w B. uznał S. K. winnym dokonania przestępstwa z art. 65 § 3 k.k.s. polegającego na tym, że przechowywał - w ilości wskazującej na przeznaczenie do działalności gospodarczej - wyroby tytoniowe w postaci 570 paczek papierosów marki WEST bez wymaganego oznaczenia skarbowego znakami akcyzy, przez co naraził Skarb Państwa na uszczuplenie podatku akcyzowego w kwocie 35.414,12 zł.

Sąd Rejonowy - Sąd Pracy wyrokiem z dnia 8 stycznia 2003 r. powództwo oddalił. Sąd rozważył, że możliwość rozwiązania spółdzielczego stosunku pracy bez zakończenia stosunku członkostwa przez spółdzielnię pracy, ograniczona w ustawie z 16 września 1982 roku prawo spółdzielcze (Dz. U. nr 54/1995, poz. 288 ze zm.) do dwóch tylko przyczyn, wymienionych w art. 187 Prawa spółdzielczego, obejmuje między innymi przyczynę zmniejszenia stanu zatrudnienia podyktowanego gospodarczą koniecznością na podstawie uchwały rady spółdzielni. Uznał, że skoro taka właśnie przyczyna została wskazana w piśmie wypowiadającym powodowi spółdzielczą umowę o pracę, to była to rzeczywista przyczyna rozwiązania umowy o pracę, gdyż w dniu 19 listopada 2001 r. rada nadzorcza podjęła stosowną uchwałę. Analizując okoliczności poprzedzające wypowiedzenie powodowi umowy o pracę, Sąd dopatrywał się istnienia jasno określonego kryterium, które zadecydowało o wypowiedzeniu umowy - w ramach realizowanego zmniejszenia zatrudnienia - właśnie powodowi. Pozwana Spółdzielnia od początku twierdziła, że stało się tak wobec wyników przeszukania pomieszczeń portierni przez Policję, uzasadniających podejrzenie popełnienia przez pracowników portierni, w tym powoda, przestępstwa. Z tych względów, po podjęciu przez radę nadzorczą w dniu 19 listopada 2001 roku uchwały o zmniejszeniu zatrudnienia podyktowanego gospodarczą koniecznością, w pierwszej

kolejności zdecydowano się wypowiedzieć umowy wszystkim pracownikom portierni. W ocenie Sądu, przyjęcie i zastosowanie takiego kryterium wyboru pracowników było - w tych okolicznościach - w pełni usprawiedliwione i słuszne. Sąd uznał za zrozumiałe, że władze pozwanej Spółdzielni nie widziały możliwości dalszego zatrudniania pracownika, który wykorzystuje zatrudnienie do popełniania przestępstwa. Nie pominął także tego, że decyzja pracodawcy kwalifikująca powoda do grupy osób zwalnianych w związku ze zmniejszeniem zatrudnienia na podstawie uchwały rady nadzorczej z dnia 19 listopada 2001 roku uwzględniała w jakimś sensie prośbę powoda skierowaną do członków rady nadzorczej o umożliwienie odejścia ze Spółdzielni w inny sposób niż przez wykluczenie z niej w trybie art. 193 Prawa spółdzielczego.

Apelację powoda oddalił Sąd Okręgowy w L. wyrokiem z dnia 6 maja 2003 r., w pełni aprobując ustalenia i wywód prawny Sądu pierwszej instancji.

Kasacja powoda została oparta na podstawie naruszenie przepisów postępowania mającego istotny wpływ na wynik sprawy, a w szczególności art. 233 § 1 k.p.c. przez dowolną ocenę materiału dowodowego w zakresie podzielenia ustaleń Sądu Rejonowego, iż przyczyną wypowiedzenia powodowi spółdzielczej umowy o pracę było zmniejszenie zatrudnienia podyktowane gospodarczą koniecznością, art. 378 k.p.c. przez nierozpoznanie istoty sprawy w zakresie zaistniałych rozbieżności pomiędzy przyczyną wypowiedzenia wskazaną przez pozwanego w piśmie rozwiązującym z powodem spółdzielczą umowę o pracę a przyczyną wypowiedzenia wskazywaną przez stronę pozwaną w toku przewodu sądowego oraz art. 382 k.p.c. przez brak dokonania własnej oceny wyników postępowania dowodowego. Kasacja opierała się również na podstawie naruszenie prawa materialnego „przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie” przepisu art. 187 ustawy - Prawo spółdzielcze przez przyjęcie, iż wypowiedzenie przez pozwaną spółdzielnię umowy o pracę powodowi oparte było na przesłankach objętych tym przepisem oraz art. 191 ustawy - Prawo spółdzielcze przez przyjęcie, iż przyczyna decyzji pracodawcy, wskazana w piśmie wypowiadającym umowę o pracę była prawdziwa. Wnioski kasacji obejmowały uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w L. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Okolicznością o podstawowym dla sprawy znaczeniu było ustalenie rzeczywistej przyczyny, jaka legła u podstaw rozwiązania z powodem stosunku pracy oraz zbadanie czy ta rzeczywista przyczyna została wskazana w piśmie wypowiadającym powodowi spółdzielczą umowę o pracę, a to Sąd drugiej instancji zrealizował. Wydając skarżone orzeczenie dokonał własnej oceny wyników postępowania dowodowego, zgodnie z wymaganiem art. 382 k.p.c. W pełni akceptując uzasadnienie orzeczenia Sądu pierwszej instancji, sporządzone zgodnie z wymaganiami art. 328 § 2 k.p.c., wystarczająco dał temu wyraz w treści uzasadnienia swego orzeczenia, bez zbędnego powtarzania szczegółowych ustaleń faktycznych i wnioskowań prawniczych zawartych w motywach zaskarżonego orzeczenia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 1996 r., I PKN 44/96, OSNAPUS 1997 nr 15, poz. 272, z dnia 28 lutego 1997 r., II UKN 6/97, OSNAPUS 1997 nr 22, poz. 440, z dnia 21 maja 1997 r., II UKN 131/97, OSNAPUS 1998 nr 3, poz. 100, Wyrok z dnia 4 września 1997 r., II UKN 210/97, OSNAPUS 1998 nr 12, poz. 373, czy postanowienie z dnia 22 kwietnia 1997 r., II UKN 61/97, OSNAPUS 1998 nr 3, poz. 104 i wyrok z dnia 5 listopada 1998 r., I PKN 339/98, OSNAPUS 1999 nr 23, poz. 776).

Ustalenia te doprowadziły do właściwej subsumcji przepisu art. 187 ustawy - Prawo spółdzielcze przez przyjęcie, że dokonane wypowiedzenie spółdzielczej umowy o pracę, oparte było na przesłankach objętych tym przepisem. Zgodnie z uchwałą Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 1985 r., III PZP 10/85 (OSNCP 1985, nr 11, poz. 164) w sprawie wykładni art. 45 k.p., zmniejszenie stanu zatrudnienia stanowi uzasadnioną przyczynę wypowiedzenia, a organ rozpatrujący spory pracownicze nie jest powołany do badania zasadności i celowości zmniejszenia stanu zatrudnienia.

W świetle powyższego nie może również budzić wątpliwości fakt właściwego zastosowania art. 191 ustawy - Prawo spółdzielcze, oświadczenie bowiem o wypowiedzeniu spółdzielczej umowy o pracę zawierało rzeczywistą, prawdziwą przyczynę uzasadniającą wypowiedzenie, a konkluzja Sądu drugiej instancji, że

decyzja pozwanego w przedmiocie wypowiedzenia spółdzielczej umowy o pracę była merytorycznie uzasadniona i dokonana z zachowaniem przewidzianych przepisami prawa warunków formalnych, prawidłowa.

W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej skarżący podniósł, że dotychczasowe orzecznictwo Sądu Najwyższego, sądów powszechnych, jak i poglądy doktryny, wyraźnie przyjmują, iż podanie przez pracodawcę w oświadczeniu o wypowiedzeniu umowy o pracę nieprawdziwej przyczyny tego wypowiedzenia przesądza ocenę wypowiedzenia jako nieuzasadnionego w rozumieniu art. 45 § 1 k.p. (por. wyrok Sadu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2001 r., I PKN 370/00. PiZS z 2002 r., nr 11, s. 39, wyrok z dnia 7 kwietnia 1999 r., I PKN 645/98, OSNAPUS 2000 nr 11, poz. 420 oraz z dnia 13 października 1999 r., I PKN 304/99, OSNAPUS 2001 nr 4, poz. 118).

Twierdzenie to jest zasadniczo trafne, skarżący jednak - utrzymując, że w okolicznościach niniejszej sprawy występuje rozdzźwięk między przyczyną wypowiedzenia wskazaną w oświadczeniu pracodawcy o wypowiedzeniu spółdzielczej umowy o pracę a przyczyną konsekwentnie wskazywaną przez stronę pozwaną w toku przewodu sądowego - mylił tę przyczynę z pozostającym w gestii pracodawcy prawem doboru pracowników do zwolnienia. Pozwana, wykonując to uprawnienie nie miała prawnego obowiązku opracowania na piśmie kryteriów doboru bądź wydania regulaminu określającego zasady postępowania w sprawach dotyczących pracowników objętych zamiarem zwolnienia z pracy, w pozwanej Spółdzielni nie dokonywała bowiem zwolnień grupowych w rozumieniu art. 1 ust.1 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U z 1990 r. Nr 4, poz.19 ze zm.).

Pozwana Spółdzielnia od początku twierdziła – i było to dla skarżącego od początku jasne – że w związku z redukcją zatrudnienia właśnie powoda wytypowano do zwolnienia wobec braku możliwości dalszego jego zatrudniania pracownika podejrzanego o popełnienie w miejscu pracy czynu zabronionego ustawą karną skarbową. Ten kontekst wypowiedzenia był znany skarżącemu, a nawet stanowił przedmiot jego wniosku o złagodzenie rygoru zwolnienia, uwzględniony przez pracodawcę.

Mając na względzie przytoczone argumenty, Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji (art. 393¹² k.p.c.).